

Дерновий Віталій Валерійович, старший детектив – заступник керівника відділу Національного антикорупційного бюро України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМЦІВ

Серед корупційних кримінальних правопорушень одним із найбільш латентних і таких, що важко виявити, є злочини, до вчинення яких залучають іноземців. З 2000-х років окремі високопосадовці України (з метою конспірації їх особистої участі в учиненні злочинів) почали активно залучати фізичних осіб – іноземців для купівлі та створення суб'єктів підприємницької діяльності з метою прикриття незаконної діяльності, а також залучати до вчинення злочинів керівників іноземних юридичних осіб реального сектору економіки.

Провадження цієї категорії є складними з точки зору організації та проведення досудового розслідування. Це зумовлено такими факторами.

1. Складність встановлення всіх співучасників учиненого злочину. Під час розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії слідчі не рідко притягують до кримінальної відповідальності суб'єктів злочину, які перебувають на території України, та є її громадянами. Поверховість проведення досудового розслідування та недосконале дослідження об'єктивної сторони злочину щодо дій, учинених за межами України, не надає можливості встановити дійсних бенефіціарів та організаторів корупційних схем, а також усіх її учасників.

Саме іноземці, які є керівниками підприємств, працівниками банківських установ, компаній з управління активами, у деяких випадках можуть надати повну та достовірну інформацію щодо дійсних вигодоотримувачів коштів, одержаних злочинним шляхом. Під час оформлення банківських документів в іноземних банках, які іноді здійснюють повну ідентифікацію та верифікацію клієнта, суб'єкти корупційних правопорушень залишають найбільше слідів особистої участі в учиненому злочині.

Стаття 8 Кримінального кодексу (КК) України передбачає, що іноземці підлягають відповідальності, якщо вони вчинили тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України. З огляду на викладене, у разі обізнаності іноземців про вчинюваний злочин, до якого його залучено, у кожному разі необхідно ставити питання про притягнення їх до відповідальності.

2. Тривалість розслідування корупційних кримінальних правопорушень, учинених із залученням іноземців, що пов'язано із необхідністю проведення процесуальних дій за межами України. Розслідування злочинів зазначеної категорії є більш тривалим ніж розслідування корупційних правопорушень, в яких відсутній іноземний елемент, оскільки воно завжди буде супроводжуватись необхідністю міжнародного співробітництва. Окрім цього, досить часто через неякісне складання слідчими запитів про міжнародну правову допомогу значно збільшується тривалість розслідування злочинів зазначеної категорії. У деяких випадках скерування цих запитів взагалі не потрібне у зв'язку з відкритістю іноземних баз даних, доступ до яких є безкоштовним, або ж здійснюється за невелику плату. Отже, необхідно встановити типові помилки слідчих під час підготовки запитів про міжнародну правову допомогу з метою їх недопущення в практичній діяльності задля забезпечення швидкого та повного розслідування кримінальних проваджень вказаної категорії.

3. Корупційні правопорушення згаданої категорії досить часто вчиняють із застосуванням можливостей дистанційного придбання та реєстрації іноземних компаній із залученням номінальних директорів – іноземців. Розрахункові рахунки цих компаній можуть відкрити на підставних осіб, використовуючи підроблені паспортні дані. Управління такими розрахунковими рахунками також здійснюють дистанційно, а перерахування коштів – на підставі фіктивних договорів, сторонами яких також є компанії-нерезиденти. Осіб, які фактично здійснювали ці дії, а також їх фізичну локацію ідентифікувати досить складно.

4. Для корупційних кримінальних правопорушень, учинених із залученням іноземців, властива особлива суспільна небезпека. Злочини вказаної категорії зазвичай супроводжуються завданням шкоди в особливо великому розмірі, оскільки створення, придбання іноземних суб'єктів підприємницької діяльності є не вигідним для корупціонерів з метою вчинення дріб'язкових кримінальних правопорушень, а організаторами цих злочинів досить часто є особи, які займають особливо відповідальне становище.

Варто зауважити, що цей процес супроводжується суттєвими витратами: отримання коштів на розрахункові рахунки в іноземних банківських установах – необхідністю сплати податків; зміна розташування коштів – необхідністю сплати банківських витрат; купівля (реєстрація) та обслуговування іноземних компаній, оплата послуг їх номінальних директорів. Таким чином,

залучення іноземного елемента до вчинення злочину має на меті отримання неправомірної вигоди або заволодіння коштами саме в особливо великих розмірах.